

A Sociological Content Analysis of Gambling in Social Networks

Leila Rabieie

MSc., Department of Computer Software, ICT Research Institute, Tehran, Iran. E-mail: l.rabiei@itrc.ac.ir

Sara Yousefikhah

Ph.D. Candidate, Department of Political Sociology, ICT Research Institute, Tehran, Iran. E-mail: s.yousefikhah@itrc.ac.ir

Sara Gorzin

MSc., Department of IT Management, ICT Research Institute, Tehran, Iran. E-mail: sgorzin@itrc.ac.ir

Mojtaba Mazoochi (Corresponding Author)

Assistant Prof., Department of Telecommunication Electrical, ICT Research Institute, Tehran, Iran. E-mail: mazoochi@itrc.ac.ir

Tania Hoseini

MSc., Department of Electrical Communication, ICT Research Institute, Tehran, Iran. E-mail: hoseini@itrc.ac.ir

Abstract

Objective

Internet gambling is a form of gambling that has been developed by communication technologies and is constantly available to mobile phone users. In Iran, the amount of currency that outflows from the country through online gambling reaches \$ 1.5 billion a year which is equivalent to 18% of taxes collected in the country. On the other hand, during the period of online gambling prevalence (2016-20), the society has witnessed a decline in bio-economic quality, the exchange rate shows a 700% increase, which indicates a multiplication of the power of Rial-dependent incomes. According to studies, behaviors such as investing in Pyramid companies, giving money to greedy people for high profits (Ponzi) are more prevalent in society when macroeconomic structure fluctuations are more severe. Studies on behavioral economics, on the other hand, show how individuals cope with high levels of uncertainty and complexity with

this cognitive bias that “can bypass cost-benefit laws”. Gambling operators prompt people to think that “shortcuts can be made to profit”. These studies assume that the “mental accounting” of individuals is not the same and is affected by different factors. In the present study, using data mining techniques in social networks, we ask: Can people who are frustrated with the change in their economic stagnation from unemployment and poverty be more prone to gambling? Given the socio-economic context, what themes do popular gambling sites in Iran use in their advertising posts to create cognitive bias?

Research Methodology

After collecting data from Instagram and Telegram sources (which was developed by a supervised machine learning model based on a high-precision logarithmic regression algorithm), the data were categorized in terms of textual content, and gambling posts were selected. The main categories were extracted: “Entertainment”, “Trade and commerce”, “Specialized and General content”, “Sports” and “Discourteous”. Finally, the data were analyzed sociologically, which due to the diversity in the nature of the outputs (numerical and textual) a combination of quantitative and qualitative methods has been used.

Findings

Findings range from September 22 to December 20. Differences between categories related to economic posts and other subject categories were compared using descriptive statistics. The average visit to publication ratio of the “Trade and commerce” group was 357%, while in the “Specialized and General content” it was 75%. It was 56% in the “Discourteous” group, 52% in the “Entertainment”, and 26.9% in the sports content group. In qualitative analysis, we tried to crystallize the abstract concepts of the theory in objective examples and achieve axial coding, which eventually led us to the final theme. Keyword analysis was performed by data immersion on hundreds of popular posts, hot topics, hashtags (Telegram and Instagram). The use of financial incentives by betting site operators in attracting audiences was coded with the main theme of economic instability. The final three themes of "financial incentive", "unemployment" and "exchange rate fluctuations" were extracted and analyzed. Also, in the directional content analysis with the main theme of behavioral economics, among the three cognitive biases, the two final themes of creating a bias of "reducing the pain of paying" and "illusion of control" were extracted and analyzed from the data explored in cyberspace.

Discussion & Conclusion

The study of research data shows the high significance of economy in the interest of audiences in betting. In directional content analysis, the sub-themes refer to the analysis that the audience is frustrated with the existing and conventional ways of earning money in society. The results of research on the impact of macroeconomic instability, especially large shocks in the financial markets, show that in times of severe economic shocks, the ground is prepared for fraudulent and anti-economic businesses such as gambling. Also, despite the huge profits that are made in this business which also benefit the real operators or government officials, behavioral economic factors including those under the influence of emotional arousal should also be taken into consideration. The need for cultural policy-making in informing users of cognitive biases seems very necessary.

Keywords: Sociology of gambling; Online gambling; Social networks data mining; Economic instability; Behavioral economy.

Citation: Rabieie, Leila; Yousefikhah, Sara; Gorzin, Sara; Mazoochi, Mojtaba & Hoseini, Tania (2022). A sociological content analysis of gambling in social networks. *Media Management Review*, 1(1), 78-101. (in Persian)

Media Management Review, 2022, Vol. 1, No.1, pp. 78-101
Published by University of Tehran, Faculty of Management
Article Type: Research Paper
© Authors

Received: August 22, 2021
Received in revised form: October 28, 2021
Accepted: January 25, 2022
Published online: June 21, 2022

کتابخانه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

بررسی جامعه‌شناختی قمار آنلاین در شبکه‌های اجتماعی

لیلا ربیعی

کارشناسی ارشد، گروه کامپیوتر نرم‌افزار، پژوهشگاه ارتباطات و فناوری اطلاعات، تهران، ایران. رایانامه: l.rabiei@itrc.ac.ir

سارا یوسفی خواه

دانشجوی دکتری، گروه جامعه‌شناسی سیاسی، پژوهشگاه ارتباطات و فناوری اطلاعات، تهران، ایران. رایانامه: s.yousefikhah@itrc.ac.ir

سارا گرزین

کارشناس ارشد، گروه مدیریت فناوری اطلاعات، پژوهشگاه ارتباطات و فناوری اطلاعات، تهران، ایران. رایانامه: sgorzin@itrc.ac.ir

مجتبی مازوچی (نویسنده مسئول)

استادیار، گروه برق مخابرات، پژوهشگاه ارتباطات و فناوری اطلاعات، تهران، ایران. رایانامه: mazoochi@itrc.ac.ir

تانیا حسینی

کارشناسی، گروه برق مخابرات، پژوهشگاه ارتباطات و فناوری اطلاعات، تهران، ایران. رایانامه: hoseini@itrc.ac.ir

چکیده

هدف: در پژوهش حاضر، پدیده شیوع قمار آنلاین در ایران با رویکرد آسیب‌شناختی در شبکه‌های اجتماعی واکاوی شده است. برای این منظور، پس از تحلیل رفتار کاربران و محتوای منتشرشده از سوی گردانندگان در دو شبکه مجازی تلگرام و اینستاگرام، به واکاوی جامعه‌شناختی این پدیده پرداخته شد.

روش: برای جداسازی و استخراج پست‌های شرط‌بندی در هر بستر، مدلی بر اساس الگوریتم با نظارت رگرسیون لجستیک توسعه داده شد. همچنین، در راستای بررسی پست‌های برتر، از معیار جمع لایک و کامنت در اینستاگرام و میزان بازدید در تلگرام استفاده شد. پس از پاک‌سازی و حذف داده‌های نامرتب، به تحلیل کمی داده‌های عددی و تحلیل محتوای کیفی داده‌های متنی پرداخته شد. تحلیل کیفی داده‌ها نیز با استفاده از رویکردهای «بی‌ثباتی اقتصادی» و «اقتصاد رفتاری» انجام گرفت.

یافته‌ها: در بستر تلگرام، پس از مقایسه نسبت بازدیدها به انتشار مطالب در هر گروه موضوعی، مشاهده شد که مخاطبان موضوع «تجارت و بازرگانی» با اختلاف بسیاری از موضوع‌های دیگر، به شرط‌بندی واکنش نشان می‌دهند که این از اهمیت ویژه موضوع اقتصاد در دغدغه‌های مخاطبان به شرط‌بندی حکایت می‌کند. محتوای پست‌ها و سوژه‌های داغ در سه مقوله محوری «انگیزش مالی»، «بیکاری» و «نوسان‌های نرخ ارز» (ذیل مضمون اصلی بی‌ثباتی اقتصادی) و دو مقوله محوری «سوگیری کاهش درد پرداخت» و «توهم کنترل» (ذیل مضمون سوگیری شناختی) قرار گرفت.

نتیجه‌گیری: نتایج بیانگر استفاده گردانندگان سایت‌های شرط‌بندی از سازوکارهای ایجاد اختلال در حسابداری ذهنی مخاطبان است و از اولویت دغدغه‌های اقتصادی در کاربران، تحت تأثیر تغییرات در ساختار کلان اقتصاد کشور حکایت می‌کند.

کلیدواژه‌ها: جامعه‌شناسی شرط‌بندی؛ قمار آنلاین؛ داده‌کاوی شبکه‌های اجتماعی؛ بی‌ثباتی اقتصادی؛ اقتصاد رفتاری.

استناد: ربیعی، لیلا؛ یوسفی خواه، سارا؛ گرزین، سارا؛ مازوچی، مجتبی و حسینی، تانیا (۱۴۰۱). بررسی جامعه‌شناختی قمار آنلاین در شبکه‌های اجتماعی. *بررسی‌های مدیریت رسانه*، ۱(۱)، ۷۸ - ۱۰۱.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۵/۳۱

تاریخ ویرایش: ۱۴۰۰/۰۸/۰۶

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۱/۰۵

تاریخ انتشار: ۱۴۰۱/۰۳/۳۱

بررسی‌های مدیریت رسانه، ۱۴۰۱، دوره ۱، شماره ۱، صص. ۷۸-۱۰۱

ناشر: دانشکده مدیریت دانشگاه تهران

نوع مقاله: علمی - پژوهشی

© نویسندگان

مقدمه

با پیشرفت تکنولوژی و هم‌زمان قابلیت دسترسی به ابزار و روش‌های شرط‌بندی و قمار، این پدیده بیش از پیش در جوامع مختلف گسترش و نفوذ پیدا کرده است. ایران نیز از این پدیده مستثنا نبوده و با افزایش قابلیت دسترسی دسترس‌پذیری به همراه علت‌های مختلف دیگر (همچون عوامل اقتصادی، فرهنگی و...)، هم‌اکنون شاهد شیوع این پدیده در کشور هستیم. بر اساس آماري که سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی کشور (۱۳۹۹) در خصوص سال ۹۸ منتشر کرده است، تعداد مشترکان اینترنت پهن‌بند سیار در کشور ۶۹ میلیون نفر بوده که یک سال بعد یعنی در سال ۹۹ با افزایش بیش از ۱۵ میلیونی از مرز ۸۴ میلیون مشترک گذشته است. از این تغییرات مشخص می‌شود، میزان دسترس‌پذیری ابزار قمار آنلاین در ایران شایان توجه است، به‌خصوص در سنین ۱۵ تا ۲۴ سال که در آمارهای مرکز آمار ایران (۱۳۹۶) جزء طبقه سنی‌ای محسوب می‌شود که به اینترنت دسترسی زیادی دارد. این طبقه سنی از آن نظر مهم است که طبق پژوهش‌هایی که روی پدیده شرط‌بندی انجام شده، به‌طور نسبی تعداد جوانان مشارکت‌کننده در شرط‌بندی ۵ برابر بزرگ‌سالان است (کریستینسن و جنسن^۱، ۲۰۱۱).

آمار متقن و دقیقی از وضعیت این پدیده در ایران وجود ندارد؛ اما آمارهای ضمنی حاکی از آن است که میزان ارزی که به‌واسطه قمار آنلاین از کشور خارج می‌شود تا ۱/۵ میلیارد دلار معادل حدود ۳۴ هزار میلیارد تومان در سال می‌رسد (میانگین نرخ دلار سال ۹۹) (خبرگزاری مهر، ۱۳۹۹)^۲. به‌منظور تقریب ذهنی از این میزان، مفید است آن را با پارامترهای دیگری از وضعیت اقتصاد ایران مقایسه کنیم. در سال ۹۹، حدود ۱۹۳ هزار میلیارد تومان مالیات در کشور دریافت شده (سازمان امور مالیاتی، ۱۳۹۹)^۳ که نشان می‌دهد نسبت خروجی ارز مرتبط با سایت‌های قمار به مالیات دریافتی تقریباً ۱۸ درصد است. همچنین نسبت خروجی ارز مرتبط با سایت‌های قمار به کل بودجه بهداشت، درمان و آموزش پزشکی کشور (۹۸ هزار میلیارد تومان) ۳۴ درصد است (مرکز پژوهش‌های مجلس، ۱۳۹۸)^۴. در عین حال، در خصوص رشد پرشتاب این پدیده در ایران علاوه بر مشاهدات عینی می‌توان به مقایسه تخمین گردش مالی ۵ هزار میلیارد تومان در سال که در دی ۹۹ در خبرگزاری مهر^۵ منتشر شده با آماري که در فروردین ۱۴۰۰ در سایت پلیس فتا در دسترس است، اشاره کرد که گردش مالی ۲ هزار میلیارد تومان را تنها برای یک سایت شرط‌بندی تخمین می‌زند (پلیس فتا، ۱۴۰۰)^۶. رشد چندین برابری که از ارقام بالا مشاهده می‌شود با مشاهدات عینی باورپذیر است. جست‌وجو در خصوص روند تغییرات در تعداد سایت‌های شرط‌بندی کار ساده‌ای نیست و نمایانگر فقر اطلاعات دقیق درباره این پدیده است، اما از مطالعه ده‌ها خبر و گزارش در رسانه‌ها در بازه زمانی سال ۹۵ تا ۹۹ می‌توان به گزارش‌های تخمینی در این باره یا آمارهایی که به رشد این مقوله اشاره غیرمستقیم دارند، اتکا کرد. رئیس پلیس فتا، طی گزارشی که در بهمن ۹۹ در روزنامه تابناک منتشر شد،

1. Kristiansen & Jensen

2. <https://www.mehrnews.com/news/5124797>

3. <https://www.intamedia.ir>

4. <https://rc.majlis.ir/fa/report/show/1419166>

5. mehrnews.com/xTzsJ

6. cyberpolice.ir/node/153614

عنوان کرد که گزارش‌های مردمی در خصوص سایت‌های شرط‌بندی در سال ۹۹ نسبت به سال ۹۸، افزایش ۵۸ درصدی داشته است که روی دیگر سکه همکاری مردم با پلیس، می‌تواند نمایانگر حقیقت افزایش تصاعدی تعداد سایت‌ها در همین یک سال باشد. از طرف دیگر، در همین گزارش از سوی رئیس پلیس فتا عنوان می‌شود که در سال ۹۹ طی ۱۰ ماه حدود ۱۶ هزار سایت شرط‌بندی مسدود شده است که عدد شایان توجهی در تعداد سایت‌های شرط‌بندی را نشان می‌دهد (تابناک، ۱۳۹۹).^۱

باید توجه داشت که «قابلیت دسترسی» به ابزار قمار آنلاین را فقط می‌توان علت لازم نامید و این علت تبیین‌کننده تمایل و گسترش قمار در کشور نخواهد بود. برای بازیابی علت‌های کافی برای شیوع افسارگسیخته قمار در سال‌های اخیر، یکی از مسیرها، بررسی هم‌رخدادی پدیده‌های اجتماعی و تأثیرپذیری از یکدیگر است. در بررسی‌های زمینه‌ای پژوهش، در بازه زمانی شیوع قمار آنلاین، جامعه شاهد سقوط کیفیت زیست اقتصادی بوده است. با رصد آمارهای بانک مرکزی و مقایسه آمارها از سال ۹۵ تا ۹۹ نرخ ارز ۷۰۰ درصد افزایش را نشان می‌دهد که حاکی از کاهش چندبرابری قدرت درآمدهای وابسته به ریال است. آمارهای اقتصاد کلان از تکانه‌های کم‌سابقه در این مدت خبر می‌دهد، به‌طوری که طبق آمار رسمی بانک مرکزی نرخ تورم از ۱۰ درصد در سال ۹۵ به ۵۰ درصد در سال ۹۹ افزایش پیدا کرده است. این نوسان‌های شدید اقتصادی و به‌تبع آن، تغییر خط فقر از ۱ میلیون و ۲۰۰ هزار تومان در سال ۹۵ به ۵ میلیون و ۴۰۰ هزار تومان در سال ۹۹ (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۹)^۲ نمایانگر بی‌ثباتی در زندگی اقتصادی جمعیت بالایی از جامعه و به‌دنبال آن، چشم‌اندازی متزلزل برای آینده افراد آن جامعه است. تکانه‌های شدید و نبود ثبات اقتصادی را طبق شواهد و پژوهش‌های انجام‌شده می‌توان از عوامل روی‌آوری به درآمدهای ریسکی، تصمیم‌های شتاب‌زده و متأثر از هیجان‌ها قلمداد کرد. اگر روند تغییر و بی‌ثباتی در متغیرهای اقتصاد کلان را با روند رشد این سایت‌ها در مدت مشابه مقایسه کنیم، متوجه تشابه در تغییرات این فرایند می‌شویم.

بنابراین، با توجه به ماهیت آنلاین موضوع پژوهش و محیط مجازی که بستر اصلی این کسب‌وکار قرار گرفته است، محتوای منتشرشده مربوط به شرط‌بندی اینترنتی در شبکه‌های اجتماعی می‌تواند داده‌های مناسبی برای رمزگشایی و تحلیل تأثیر تغییرات شدید در ساختار کلان اقتصادی بر شیوع قمار، در دست پژوهشگر قرار دهد. همچنین کمک می‌کند به شیوه‌هایی که گردانندگان سایت‌های قمار در جذب کاربران استفاده می‌کنند، شناخت پیدا کنیم. با توجه به مطالعات اسنادی بیان‌شده، پرسش‌های پژوهش به شکل زیر طراحی می‌شود:

۱. پست‌های منتشرشده از طرف کسب‌وکارهای مرتبط با قمار در چه دسته‌بندی‌هایی و با هدف‌گیری چه

مخاطبانی منتشر می‌شوند؟

۲. بر اساس میزان بازدید از پست‌ها در هر دسته موضوعی، میزان موفقیت پست‌های شرط‌بندی که در کانال‌های

با کارویژه اقتصادی منتشر شده‌اند، چقدر بوده است؟

1. <https://cdn.tabnak.ir/fa/news/1031809>

2. <https://www.amar.org.ir>

۳. محتوای اقتصادی پست‌های منتشرشده حامل چه مضامینی برای جذب مخاطبان است و این مضامین چه نیازهایی را در مخاطبان نشانه گرفته‌اند؟
۴. محتوای منتشرشده توسط گردانندگان سایت‌های قمار، در ایجاد چه نوع سوگیری‌های شناختی در جذب و حفظ مخاطب تلاش دارند؟

ادبیات مفهومی

تعریف مفهوم قمار در زبان فارسی عبارت است از: انجام یک عمل بر مبنای شرط‌بندی که به‌موجب آن، یکی از دو طرف ملزم به پرداخت مال معین یا انجام عملی خاص برای شخص برنده می‌شود (دهخدا، ۱۳۷۷). همین مفهوم در زبان انگلیسی با واژه Gambling شناخته می‌شود و عبارت است از: تعهد به دادن یا گرفتن پول یا هر چیز با ارزشی در پیش‌بینی وقوع یا عدم وقوع رویدادی که نتیجه آن نامعلوم و مبتنی بر شانس است. قمار اینترنتی به‌شکلی از قمار منتسب می‌شود که به کمک فناوری‌های ارتباطی، گسترش یافته و توسط تلفن همراه به‌عنوان رسانه‌ای همیشه حاضر، بسیار تسهیل شده و به‌طور دائمی در تمام اوقات در اختیار کاربران قرار گرفته است. لازم است تمایز و تفاوت قمار با سایر سرگرمی‌های مشابه که با ابزارآلات قمار انجام می‌شوند، اما در دسته قمار و شرط‌بندی دسته‌بندی نمی‌شوند را مشخص کنیم تا پژوهش به‌طور دقیق بر پدیده مورد مطالعه متمرکز شده و از انحراف به‌سمت پدیده‌های مشابه اجتناب شود. گینسبری، هینج، دلفابرو و کینگ^۱ (۲۰۱۴) تمایز بین قمار و سایر سرگرمی‌های غیرقماری آنلاین را که با ابزاری مشابه برگزار می‌شوند، این‌گونه تشریح می‌کند: اگر کاربر بدون پرداخت پول، مجاز به بازی باشد آن بازی در زمره قمار شناخته نمی‌شود. از طرفی بازی‌هایی که در آن جوایز مالی به کاربر پرداخت نشود، مانند بازی‌های موبایل، قمار محسوب نمی‌شوند. به‌علاوه، عنصر شانس و اینکه چه اندازه دریافتی فرد به مهارت خود متکی است، در تعریف قمار تعیین‌کننده است، بنابراین می‌توان گفت در قمار اینترنتی، نتیجه به‌طور عمده به شانس کاربر متکی است.

مرور ادبیات نظری

بر وفق ماهیت قیاسی پژوهش، در این بخش به تشریح چارچوب نظری ذیل آسیب‌شناختی اقتصادی - اجتماعی در دو سطح خرد و کلان پرداخته می‌شود. به این منظور، ابتدا مرور ادبیات نظری مربوط به جامعه‌شناسی قمار، با الهام از تقسیم‌بندی پارادایمیک ماریونو^۲ (۲۰۱۵) در قالب غیرآسیب‌شناختی / آسیب‌شناختی و در سطوح کلان و خرد به اجمال انجام شده است و پس از آن، ذیل پارادایم آسیب‌شناختی به چارچوب نظری جامعه‌شناسی اقتصادی کلان / خرد پرداخته خواهد شد.

1. Gainsbury, Hing, Delfabbro & King
2. Marionneau

جدول ۱. رویکردهای نظری

سطح ساختاری	سطح فردی	رویکردها
کارکردی	تئوری هزینه - فایده	غیرآسیب‌شناختی
سلامت اجتماعی و بی‌ثباتی اقتصاد کلان	زیست‌شناختی و اقتصاد رفتاری	آسیب‌شناختی

رویکرد غیر آسب‌شناختی

سطح فردی: این رویکردها بر فرد تمرکز دارند، اما فرد را از زاویه «مصرف» وی بررسی می‌کنند. نظریه‌پردازان کلاسیک با استفاده از تئوری هزینه - فایده، رفتار فرد را متناظر با محاسبه برد یا باخت پول تفسیر می‌کنند و شرط‌بندی را به‌عنوان نیازی در پاسخ به تقاضای بازار تعریف می‌کنند (ماریونو، ۲۰۱۵). اما منتقدان برخی از اصول علم اقتصاد را به‌دلیل برخوردار نبودن از تحلیل‌های روان‌شناختی و توجه به احساسات کنشگران اقتصادی مورد تردید و غیرواقعی‌گرایانه خوانده‌اند. به اعتقاد این متفکران، جریان اصلی اقتصاد بعد از چیرگی تفکر نئوکلاسیک به‌ویژه تحت تأثیر جان استوارت میل با قائل شدن رفتار عقلایی برای انسان و پیش‌فرض گرفتن رفتار بر اساس محاسبه حداکثر منفعت، در تبیین بسیاری از کنش‌های اقتصادی، ناکام مانده‌اند. در اوایل قرن بیستم تمایل غالب در میان متفکران علوم انسانی از جمله اقتصاددانان بر نزدیک شدن به علوم طبیعی و اثبات‌گرایانه بود، بنابراین تفکرهای روان‌شناسی نوظهور به‌سرعت پس زده شدند. اما، حذف روان‌شناسی به‌واسطه پدیدار شدن نتایج پژوهش‌های متعددی در نیمه دوم قرن بیستم، جای خود را به نقد دیدگاه اثبات‌گرایانه و تعیین حدود رفتار عقلایی داد (کمرر و لونشتین^۱، ۲۰۰۴).

سطح ساختاری: به رویکرد کارکردی معروف است. مسائل شرط‌بندی را همچون مطالعات نظری و کیفی بررسی می‌کند که کارکردهای عمومی شرط‌بندی را در جامعه مشخص می‌کند (ماریونو، ۲۰۱۵). این دیدگاه را می‌توان در پژوهش‌های متفکران کلاسیک پیگیری کرد و پژوهشگرانی که قمار را یک میل عمومی می‌دانند، آن را دنبال می‌کنند. متفکرانی نیز برای قمار کارکردهای روان‌شناختی و اجتماعی قائل هستند (لاتوالا، لینتونن و کنو^۲، ۲۰۱۹).

رویکرد آسیب‌شناختی

سطح فردی: اغلب پژوهش‌ها با این رویکرد با نگاه نروسایکولوژیک بر ناتوانی «فرد» در کنترل میل و کمبودهای شناختی فرد به شرط‌بندی تمرکز دارند. پژوهشگران در حوزه رفتارشناسی بر این باورند که ویژگی‌های شخصیتی افراد در اقدام به یک رفتار، نقش مهمی ایفا می‌کنند. متعاقب این نگاه که عمل کنشگر را در سطح خرد تبیین می‌کند، سر زدن فعل شرط‌بندی از یک فرد در جریان میل به تجربه خوشی زودگذر و هیجان رخ می‌دهد. از خصیصه‌های شخصیتی که توسط پژوهشگران آسیب‌شناسی اجتماعی در سطح خرد، تأکید کرده است، می‌توان به ویژگی‌هایی چون شتاب‌زدگی، بی‌احساسی، خطرپذیری زیاد و کوتاه‌فکری اشاره کرد. افرادی که شتاب‌زده‌اند و دنبال لذت‌های آنی هستند، از ارزیابی

1. Camerer & Loewenstein
2. Latvala, Lintonen & Konu

هزینه‌های بلندمدت رفتار خود باز می‌مانند و توانایی محاسبه هزینه‌های بالقوه رفتار انحرافی خود را ندارند. در مباحث رفتارشناسی، تأثیر میزان خودکنترلی از عوامل عمده در جهت‌دهی به انتخاب‌های فرد تلقی می‌شود. این عامل به تأثیر سطوح کنترل رفتار از سوی فرد و میزان تن دادن به هیجان و خوشی زودگذر بر دست زدن به رفتار انحرافی تأکید دارد و معتقد است که بالا یا پایین بودن سطح شاخص‌های خودکنترلی بر دقت محاسبه پیامدها از سوی کنشگر اثر شایان توجهی می‌گذارد. به بیان بهتر، از آنجا که افراد با خودکنترلی پایین در محاسبه هزینه‌های احتمالی کنش مد نظر با خطا مواجه می‌شوند و در ارزیابی هزینه‌های بالقوه عمل خود ناتوان هستند، رفتاری می‌کنند که عواقب آسیب‌زای احتمالی آن را نسنجیده‌اند. می‌توان از این عامل در تبیین تلاش گردانندگان سایت‌های شرط‌بندی در استفاده از محرک‌های هیجان‌زا و اغواکننده در تبلیغات بهره گرفت. به نظر می‌رسد صاحبان سایت‌های شرط‌بندی با استفاده از این شیوه‌ها سعی در پایین آوردن سطح خودکنترلی کاربران دارند (هیگینز^۱، ۲۰۰۷؛ کبیری، رحمتی و شاد منفعت، ۱۳۹۴). از این عامل در مطالعات اقتصاد رفتاری در حوزه قمار بهره گرفته می‌شود.

یکی از شاخه‌های نظری منشعب از سطح فردی، اقتصاد رفتاری است. اقتصاد رفتاری شاخه‌ای از علم اقتصاد است که با بهره‌گیری از روان‌شناسی شناختی، سعی در تبیین رفتارهای اقتصادی کنشگران در بازارها دارد. کانمن و تورسکی^۲ (۲۰۰۰) توانستند اعتقاد راسخ اقتصاد کلاسیک را به محاسبه‌گری عقلانی انسان به چالش بکشند و این گزاره را در دنیای علم اقتصاد مطرح کنند که در تصمیم‌گیری، احتمالات لحاظ‌شده، در مقایسه با احتمالات واقعاً وزن کمتری موجود دارد و همین خصیصه است که به گسترش و جذابیت بیزنس‌های قمار و بیمه کمک می‌کند. صاحب‌نظران حوزه اقتصاد رفتاری به ناکارآمدی یا تأثیر اندک طرح‌ها و مدل‌های سیاست‌گذاران اقتصادی کلاسیک برای ایجاد مسئولیت در گردانندگان صنعت قمار، تأکید داشته‌اند. به اعتقاد این گروه، این دسته از راه‌کارها بر اساس تفکرات کلاسیک اقتصادی که کنشگر را انتخابی عقلانی در نظر می‌گیرد و کنش وی را بر اساس قوانین هزینه - فایده تبیین می‌کند، طراحی شده‌اند و به دلیل همین پیش‌فرض در عمل ناکارآمد بوده‌اند. این پژوهشگران معتقدند که وضع قوانین ایجاد مسئولیت برای گردانندگان و مالکان بیزنس‌های قمار نتوانسته از گسترش اختلال قمار در افراد جلوگیری کند و همچنان با گسترش جمعیت افرادی که آسیب‌های جدی از وابستگی به قمار می‌بینند، مواجهیم (کانمن و تورسکی، ۲۰۰۰).

در همین راستا اقتصاد رفتاری، ابزاری ارائه می‌دهد که می‌توان با آن رفتار فرد قمارباز را آن زمان که حین بازنده بودن، همچنان به قمار دست می‌زند، تبیین کرد. این دیدگاه با بهره‌گیری از آرای روان‌شناسی که بر تحلیل سازوکارهای تصمیم‌گیری فرد متمرکزند، قدرت تبیینی اقتصاد را افزایش می‌دهد. در واقع، اقتصاد رفتاری شاخه‌ای از اقتصاد است که با یک رویکرد بین‌رشته‌ای، درصدد است تا بنیان‌های نظری، دستاوردها و ابزارهای سایر شاخه‌های علوم اجتماعی و انسانی نظیر روان‌شناسی، جامعه‌شناسی و انسان‌شناسی را با اقتصاد پیوند داده و بر این اساس، ضمن اصلاح فروض اقتصاد متعارف، برای بررسی جنبه‌های مختلف اقتصادی، نظریه‌های واقع‌گرایانه‌تری ارائه کند (رهبر، متوسلی و امیری،

1. Higgins

2. Kahneman & Tversky

۱۳۹۲: ۱۳۷). به‌طور مثال، اقتصاد رفتاری نشان می‌دهد، با این سوگیری فکری که می‌شود قوانین هزینه - فایده را دور زد، چگونه افراد با سطوح بالای عدم اطمینان و پیچیدگی کنار می‌آیند. به بیان بهتر، افراد با این تصور که می‌توان به کسب سود، میان‌بر زد، عدم اطمینان بالا و پیچیدگی موجود در رفتار قمار را تحمل می‌کنند. بسیاری از این سوگیری‌ها حتی در قماربازان اجتماعی کم‌خطر (قماربازان غیرمعتاد به قمار) نیز اتفاق می‌افتد. نمونه‌ای از سوگیری تأکیدشده اقتصاددانان رفتاری، «اثر هزینه سربار»^۱ است که به‌خوبی این واقعیت را نشان می‌دهد که افراد چه اندازه پول و انرژی و زمان از دست می‌دهند فقط برای اینکه ضررهای خود را جبران کنند. در حقیقت، هزینه‌ها و مزایای گذشته جبران‌ناپذیر هستند و نباید روی تصمیم‌های فعلی یا آینده تأثیر بگذارد. با این حال، بر اساس استدلال تیلر^۲ (۱۹۹۹)، افراد در تصمیم‌های روزمره خود هزینه‌های از دست‌رفته را نادیده نمی‌گیرند و همین موضوع موجب تصمیم‌های نادرست می‌شود. در واقع، افراد تحت تأثیر تصمیم‌ها و هزینه‌های گذشته قرار می‌گیرند. وی به تأثیر هزینه‌ها و پول خرج‌شده در تصمیم‌ها به‌عنوان «اثر هزینه سربار» یاد می‌کند، وی اعتقاد دارد که «پرداخت پول برای حق استفاده از کالا یا خدماتی (هزینه انجام‌شده)، میزان استفاده از کالا را افزایش می‌دهد». علاوه بر تیلر، آرکس و بلومر^۳ به جنبه دیگری از هزینه از دست‌رفته می‌پردازند، آنها اثر هزینه سربار را به‌عنوان «تمایل بیشتر برای ادامه تلاش پس از سرمایه‌گذاری در پول، زمان یا انرژی»^۴ تعریف می‌کنند (آرکس و بلومر، ۱۹۸۵؛ روث، رابرت و استراوس^۴، ۲۰۱۵؛ ۱۰۳؛ تیلر، ۱۹۹۹).

از طرفی در پژوهش تجربی کانمن و تورسکی (۲۰۰۰) نتیجه گرفته شد که شرط‌بندی و قمار ریسکی در آخرین قمارهای روز افزایش می‌یابد، زمانی که قمارکننده طی روز ضرر کرده و پول از دست داده است و مشتاق جبران ضرر خود هست. بر این اساس، اگر هر شرطی در یک حساب جداگانه انجام می‌شد و شرط‌های قبلی بر شرط‌های بعدی اثر نمی‌گذاشت، نتایج اولیه (چه سود چه ضرر) احتمالاً اثرگذار نمی‌شد. در حقیقت «حسابداری ذهنی»^۵ افرادی که قمار انجام می‌دهند، باعث می‌شود قمارهای آنان تحت تأثیر ضررها و سودهای گذشته قرار گیرد (تیلر، ۱۹۹۹: ۱۹۸). در این تئوری توضیح داده می‌شود که ارزش پول برای افراد مختلف با توجه به مبدأ آن و شکل و نوع استفاده از آن، متفاوت می‌شود، به بیان دیگر افراد درک یکسانی از ارزش پول ندارند. بنابراین، گردانندگان قمار از همین سوگیری بهره می‌گیرند و با پایین آوردن ارزش پول در ذهن فرد یا «کاهش درد پرداخت»^۶ با استفاده از امتیازها و ژتون‌های کازینویی یا پرداخت اعتبارات در قمارهای آنلاین در ترغیب و تحریک افراد و ایجاد وابستگی و اعتیاد در آنان تلاش می‌کنند (گینسبری، توبیاس - وب و سلونیم^۷، ۲۰۱۸).

از مشخصه‌هایی که در میان قماربازان رواج دارد، اعتماد به نفس کاذب و خوش‌بینی بیش از حد است که در اقتصاد

1. Sunk Cost Effect
2. Thaler
3. Arkes & Blumer
4. Roth, Robbert & Straus
5. Mental Accounting
6. Pain of Paying
7. Gainsbury, Tobias-Webb & Slonim

رفتاری با عنوان «توهم کنترل»^۱ به آن پرداخته می‌شود. به موجب این سوگیری، قمارباز خود را حرفه‌ای و مسلط می‌داند و توهم مهارت بالا در بازی به صرف پول و وقت زیادی از وی منجر می‌شود. توهم کنترل این‌گونه تعریف شده است: «امید و انتظار از موفقیت فردی که به‌طور نامناسبی بالاتر از واقعیت عینی است». در چنین توهمی، قمارکنندگان یا کسانی که در شرط‌بندی شرکت می‌کنند، به این باور می‌رسند که عملکرد آنها بر نتیجه اثرگذار و تعیین‌کننده است. همچنین ممکن است تصور کنند که مهارت آنها در بازی و قمار است که موجب پیروزی می‌شود (لادوسر و سوینی^۲، ۲۰۰۵: ۱۱۸). همچنین، توهم کنترل ابزاری در دست گردانندگان قمار برای استثمار مخاطبان آنها است. بر اساس بررسی‌های متفکران حوزه اقتصاد رفتاری، موانعی که بر سر راه مقابله با این صنعت وجود دارد را نه فقط در برخوردهای کلان و ساختاری، بلکه با شناسایی عوامل روانی خرد و خنثی‌سازی آنها می‌توان از میان برداشت. با وجود سودهای کلانی که در این بیزنس در گردش است و گردانندگان حقیقی یا متصدیان دولتی از آن منتفع هستند، برای مبارزه با این پدیده باید به فاکتورهای اقتصاد رفتاری که به عوامل دست‌زدن به یک رفتار اقتصادی تحت‌تأثیر برانگیخته شدن احساسات توجه کرده‌اند نیز پرداخته شود (گینسبری و همکاران، ۲۰۱۸).

سطح ساختاری: متفکران در سطح ساختاری به بررسی مشکلات و مسائل شرط‌بندی در یک جمعیت و توزیع آن علاقه‌مند هستند و آن را در یک بستر اجتماعی بررسی می‌کنند. در این پارادایم می‌توان از نظریه‌های مربوط به پیوند اجتماعی تا تأثیر ساختار اقتصادی بر یک پدیده اجتماعی را دنبال کرد. نظریه پیوند اجتماعی (که برخی اوقات «نظریه کنترل اجتماعی» نامیده می‌شود)، تلاش می‌کند چرایی کج‌روی افراد را تبیین کند. فرض این نظریه این است که افراد بدون کنترل اجتماعی مؤثر، از هنجارهای اجتماعی منحرف خواهند شد. اصل عام و کلی انواع نظریه‌های پیوند اجتماعی این است که پیوندها با یک جامعه متعارف می‌تواند قدرت تأثیرات منفی را کم کند (لامانا و همکاران^۳، ۲۰۱۸؛ گوردون و ریث^۴، ۲۰۱۹؛ کیسی و همکاران^۵، ۲۰۱۱؛ علیوردی نیا، کبیری، رحمتی و شادمنفعت، ۱۳۹۵؛ ریث و دابی^۶، ۲۰۱۱؛ دلفابرو و تراپ^۷، ۲۰۰۳؛ برین، هینج، گوردون، بولجنز^۸، ۲۰۱۲). اما پژوهش‌های پژوهشگران کلان‌نگر در خصوص تأثیر تغییرات اقتصاد کلان بر پدیده‌های اجتماعی از این رویکرد فراتر می‌روند. بکر^۹ (۱۹۶۸) در طراحی الگوی اقتصادی جرم به این نتیجه می‌رسد که دلایل متعددی را می‌توان برای گرایش افراد به کنش نامتعارف و جرم‌آمیز، بازساخت که ممکن است از فردی به فرد دیگر متفاوت باشد، عواملی چون سطح تحصیلات، سن، زمینه‌های مختلف اجتماعی و متغیرهای مشابه. همچنین اعمال مجرمانه شامل تبیین‌های مختلفی می‌شوند که از عملی به عمل دیگر تبیین دارند. اما با وجود چنین تنوعی، برخی از خصوصیت‌های مشترک در عمل در الگوها تکرار می‌شوند. وی معتقد است الگوی اقتصادی یکی از

1. Illusion of Control
2. Ladouceur & Sévigny
3. Lamanna et al.
4. Gordon & Reith
5. Casey et al.
6. Reith & Dobbie
7. Delfabbro & Thrupp
8. Breen, Hing, Gordon & Buultjens
9. Becker

همین الگوهاست. وی همچنین تابعی با عنوان «مطلوبیت انتظاری» طراحی می‌کند و طی آن، الگوی اقتصادی جرم را چنین طراحی می‌کند: اگر شرایط و ابزار دستیابی به رفاه از مسیر غیرقانونی برای فرد، نسبت به استفاده از وقت و منابع در فعالیت قانونی، مطلوبیت بیشتری داشته باشد، فرد، کنش مجرمانه را انتخاب می‌کند (بکر، ۱۹۶۸).

در همین راستا، پژوهش‌ها نشان می‌دهند که چگونه در بازه‌های زمانی تکانه‌های شدید اقتصادی، زمینه برای کسب و کارهای فریب‌کارانه و ضدامنیت اقتصادی در کشور فراهم می‌شود (پویرسون^۱، ۱۹۹۸؛ گیلک حکیم‌آبادی، زورکی و حسن‌زاده، ۱۳۹۶؛ عراقی و رمضان‌پور، ۱۳۸۰). یک طرف طیف پدیده قمار در تمایل به برد، رسیدن به پول در کوتاه‌مدت و ناشی از درآمد کم و فقر افراد است. در طرف دیگر نیز گردش مالی عظیم این پدیده و درآمدهای کلان برای سایت‌ها و برگزارکنندگان قمار است. به نظر می‌رسد، بی‌ثباتی‌ها و نوسان‌های اقتصادی و مهم‌تر از آن، احساس افراد جامعه از این نوسان‌ها، در نداشتن چشم‌انداز و وجود حداقل معبری برای تغییر به شکل محسوسی اثرگذار بوده و بستر مہیاتری برای گرداندگان فراهم می‌کنند. می‌توان افراد ناامید از تغییر وضعیت اقتصادی به‌تنگنا آمده از بیکاری و فقر را بیشتر در معرض رفتارهای قمارگونه دانست (ذاکری هامانه و دستوار، ۱۳۹۴؛ براش^۲، ۲۰۰۷؛ تامایو، چاوز و نابی^۳، ۲۰۱۳). رفتارهایی چون حضور در شرکت‌های هرمی، سپردن پول به طمع سود زیاد به افراد (طرح‌های پانزی) و شرط‌بندی‌های مختلف، در دوره‌هایی که نوسان‌های ساختار اقتصاد کلان و به‌تبع آن، اقتصاد خرد شدیدتر بوده، در جامعه ظهور و بروز بیشتری دارد (بکر، ۱۹۶۸؛ کنل و همکاران^۴، ۲۰۱۷).

با تمرکز بر تأثیر مؤلفه‌های اقتصاد کلان بر شیوع قمار در کاوش‌های علمی انجام‌شده در جهان، به ارتباط تنگاتنگ میان سطح ساختاری و کلان اقتصاد شامل نرخ رشد اقتصادی، نرخ تورم، کاهش نرخ ارز، میزان بیکاری و خط فقر با شیوع شرط‌بندی اذعان شده است. در پژوهش گسترده‌ای که در سال ۲۰۱۷ روی قماربازان در ایتالیا انجام گرفت، مشخص شد دانش‌آموزانی که آسیب‌های مربوط به قمار را تجربه می‌کنند، در مناطق محروم‌تر زندگی می‌کنند. دانش‌آموزان در مناطقی که نابرابری درآمدی بالایی وجود دارد به‌طور شایان توجهی بیشتر از مناطق با نابرابری کمتر، در معرض خطر شیوع قمار قرار دارند. بر اساس نتایج این پژوهش افراد بیکار، افرادی که درآمد کمتر دارند و افرادی که در مناطق فرودست زندگی می‌کنند، بیشتر به اختلال قماربازی مبتلا شده‌اند (کنل و همکاران، ۲۰۱۷). همچنین ارفورد، واردل، گریفیتز، سپروستون و ارنز^۵ (۲۰۱۰) در پژوهشی که روی نقش عوامل اجتماعی در اقدام به قمار و شدت و ضعف فعالیت در آن در بریتانیا انجام داده‌اند، به نقش غیرمستقیم موقعیت شغلی در قماربازی اذعان داشته‌اند. بر اساس نتایج آنها، افراد در گروه شغلی خرد و کارگران روزمزد و همچنین گروه شغلی فنی، در گرایش به قمار و اقدام مکرر به آن، نسبت به سایر مشاغل به خود امتیاز بالایی اختصاص داده‌اند. جست‌وجوی پیشین نشان می‌دهد که در ایران پژوهشی با

1. Poirson
2. Brush
3. Tamayo, Chavez & Nabe
4. Canale et al.
5. Orford, Wardle, Griffiths, Sproston & Erens

ایده تأثیر بی‌ثباتی اقتصادی بر شیوع قمار انجام نشده، با این حال پژوهشگران متعددی به این باور رسیده‌اند که بحران‌های اقتصادی حامل نوسان‌های کنترل‌نشده در متغیرهایی چون نرخ ارز، تورم و در عمل کاهش رفاه ناشی از ترکیب کم کالا در سبد خرید، بیکاری و متغیرهای مشابه، به تحریک افراد در گرایش به کسب درآمدهای غیرقانونی و هدایت سرمایه‌ها به سمت بنگاه‌های فریب‌کار می‌انجامد (عباسی‌نژاد، رضانی و صادقی، ۱۳۹۱؛ عیسی‌زاده، مهرانفر و مهرانفر، ۱۳۹۱).

با توجه به موارد مطرح‌شده در پژوهش‌های اجتماعی و با توجه به هم‌رخدادی تکانه‌های شدید در ساختار کلان اقتصاد در ایران هم‌زمان با شیوع گسترده سایت‌های شرط‌بندی، رابطه عامل اقتصادی با شیوع شرط‌بندی در جامعه مبتنی بر داده‌های شبکه‌های اجتماعی در دو سطح نظری شناسایی شد:

۱. بی‌ثباتی اقتصاد کلان (افزایش بیکاری، نوسان‌های شدید نرخ ارز و کاهش شدید درآمد)؛
۲. عوامل سطح خرد (سوگیری‌های شناختی در اقتصاد رفتاری شامل اثر هزینه غرق‌شده، سوگیری کاهش درد پرداخت و سوگیری توهم کنترل).

روش‌شناسی پژوهش

داده‌کاوی: داده‌های بررسی‌شده در این پژوهش از خط تحلیلی کسب‌وکارهای نامشروع سامانه ذکاوت استخراج شده است. در این سامانه، کلان‌داده‌های شبکه‌های اجتماعی و دامنه‌های وب پس از گردآوری در بستر کلان‌داده، ذخیره‌سازی شده و هم‌گام با رصد و پایش آنها، تحلیل هوشمند این داده‌ها از دیدگاه ذائقه‌سنجی کاربران به صورت توصیفی، شبکه ارتباطات کاربران و کلمات، تحلیل کاربران و شناسایی بات‌ها در کنار دسته‌بندی‌های موضوعی و تحلیل احساسات، توسعه داده شده است. این سامانه با توسعه سکوه‌های پردازش زبان فارسی عامیانه، تحلیل‌های متن و وب و برنامه‌های واسط کاربردی (API)، بستری عملیاتی از فعالیت‌های علوم اجتماعی محاسباتی است. در بخش خط تحلیلی کسب‌وکارهای نامشروع، پس از گردآوری داده از منابع اینستاگرام و تلگرام (که با کمک مدل یادگیری ماشین با نظارت که بر اساس الگوریتم رگرسیون لگاریتمی^۱ با دقت بالا توسعه داده شده)، داده‌ها از نظر محتوای متنی، دسته‌بندی شده و پست‌های قمار جدا شدند. شایان ذکر است که اطلاعات گردآوری‌شده برای هر پست شامل میزان بازدید و محتوای متنی آن پست است. در مراحل پس از جداسازی پست‌های قمار، تحلیل‌های آماری و هوش مصنوعی روی محتوای متنی، تعداد و میزان بازدید این پست‌ها به این قرار انجام می‌شود: در این سامانه به منظور تشخیص سوژه‌های داغ (عباراتی که کاربران بیشتر به آنها توجه می‌کنند) از روش مدل‌سازی موضوعی LDA^۲ استفاده شده است (بلی، نگ و جردن^۳، ۲۰۰۳). در این الگوریتم، هدف یافتن واژه‌هایی است که به بهترین شکل نماینده موضوع‌های مطرح‌شده در متن ورودی باشند، به گونه‌ای که با خواندن این مجموعه واژگان، به مطالعه مجدد متن نیاز نباشد. در یادگیری ماشین و پردازش زبان

1. Logistic Regression

2. Latent Dirichlet Allocation

3. Blei, Ng & Jordan

طبیعی، مدل‌های موضوعی، مدل‌های مولد هستند که چارچوبی احتمالی فراهم می‌کنند (هورنیک و بتینا^۱، ۲۰۱۱). روش‌های مدل‌سازی موضوعی معمولاً برای سازمان‌دهی خودکار، درک، جست‌وجو و جمع‌بندی بایگانی‌های الکترونیکی بزرگ استفاده می‌شوند.

دسته‌های اصلی در مدل دسته‌بندی موضوعی روی محتوای متنی تلگرام که از نظر متخصصان تحلیل داده انتخاب شده، شامل سرگرمی، اخبار و اطلاع‌رسانی، تجارت و بازرگانی، سیاسی، مطالب تخصصی و عمومی، ورزشی و غیراخلاقی است. شایان ذکر است، این مدل به صورت لایه‌ای و ترکیبی از الگوریتم‌های یادگیری ماشین و یادگیری عمیق شامل رگرسیون لجستیکی و LSTM^۲ است. در نهایت، متخصص جامعه‌شناس، داده و تحلیل‌های انجام شده را بررسی کرده است. برای این منظور نیز با توجه به تنوع در ماهیت خروجی‌ها (عددی و متنی)، از ترکیبی از روش‌های کمی و کیفی بهره‌گیری شده است. در ادامه به تعریف هر یک از این روش‌ها می‌پردازیم.

تحلیل کمی: تجزیه و تحلیل کمی در شرایطی کاربرد دارد که مفاهیم از طریق معرف‌های تجربی کمی اندازه‌گیری شده باشند. ابزار تحلیل کمی، روش‌های آماری است. در واقع، در تحلیل کمی، واقعه را از بیرون می‌کاویم. با توجه به ماهیت عددی بخشی از خروجی‌های سامانه، در این پژوهش از تحلیل کمی و با روش‌های استدلال تجربی و استدلال آماری، در خصوص پرسش‌های اول و دوم بهره گرفته شد. این روش، شواهد تجربی را برای ابطال یا قبول راه‌حل نظری مسئله در اختیار ما قرار می‌دهد. نتیجه تحلیل کمی، بی‌نیاز از تحلیل نظری نیست و حتی می‌توانیم آن را معناکاوای کنیم. در تجزیه و تحلیل توصیفی که در این پژوهش از آن استفاده نشده، پژوهشگر داده‌های جمع‌آوری شده را با استفاده از شاخص‌های آمار توصیفی، خلاصه و طبقه‌بندی می‌کند. در سطح تحلیل توصیفی، آماره‌های توصیفی مانند میانگین، واریانس، انحراف استاندارد، میانه و مُد، استفاده می‌شوند (ساعی، ۱۳۸۷: ۱۴۰-۱۳۹؛ دلاور، ۱۳۸۶: ۲۹۲). به بیان دیگر، در تجزیه و تحلیل توصیفی، پژوهشگر ابتدا داده‌های جمع‌آوری شده را با تهیه و تنظیم جدول توزیع فراوانی خلاصه می‌کند، سپس با استفاده از سایر شاخص‌های آمار توصیفی، آنها را تجزیه و تحلیل می‌کند. در مرحله نهایی، یافته‌ها بر مبنای رویکرد نظری تحلیل می‌شوند.

تحلیل محتوای کیفی جهت‌دار: در گام بعدی، به محتواهای متنی که برای جذب مخاطب تولید شده و موفق به انتشار گسترده در فضای وسیعی شده‌اند، رجوع شد. برای این منظور، به دلیل ماهیت کلیدواژه‌ای داده‌ها به استفاده از روش تحلیل محتوای کیفی جهت‌دار^۳ برای تحلیل داده‌ها از نظر ارجاع به وضعیت اقتصادی می‌پردازیم. با توجه به تأکید اقتصاددانان رفتاری بر تلاش صاحبان این کسب‌وکار به ایجاد سوگیری‌های شناختی برای جذب مخاطبان، به عناصر ایجاد این سوگیری‌ها در محتواهای تبلیغاتی نیز توجه می‌شود. در این پژوهش، از تحلیل محتوای کیفی، قیاسی و آشکار استفاده می‌کنیم. پژوهشگران، تحلیل محتوای جهت‌دار را معمولاً بر اساس روش قیاسی متکی بر نظریه، طبقه‌بندی می‌کنند که تمایز آن با سایر روش‌ها بر اساس نقش نظریه در آنهاست. نظریه از پیش موجود می‌تواند به تمرکز بر

1. Hornik & Bettina

2. Long Short Term Memory

3. Directed Content Analysis

پرسش‌های پژوهش کمک کند. این موضوع، درباره متغیرهای مد نظر یا ارتباط بین متغیرها پیش‌بینی‌هایی می‌کند (میرینگ^۱، ۲۰۰۳) و می‌تواند به تعیین طرح رمزگذاری اولیه و ارتباط بین رموزها کمک کند که نشان‌دهنده مقوله‌بندی به شیوه قیاسی است (ایمان و نوشادی، ۱۳۹۰: ۲۴؛ مؤمنی‌راد، علی‌آبادی، فردانش و مزینی، ۱۳۹۲: ۱۹۶). در تحلیل محتوای جهت‌دار، پژوهشگر با در دست داشتن تعریف‌ها و دیدگاه‌ها به دنبال مصادیق آن در کل متن می‌گردد (فردانش، ۱۳۸۷). در گام نخست، برای آماده‌سازی داده‌ها تلاش می‌کند مقوله‌ها را در توصیف‌های برآمده از نظریه، به هم متصل کند. برای این منظور، می‌توان از دو شیوه ساخت‌یافته و ساخت‌نیافته بهره گرفت. در شکل ساخت‌یافته، پژوهشگر به یک ماتریس از پیش تهیه‌شده از مقولات مجهز است که از تعریف‌های عملیاتی مستخرج از نظریه تهیه شده است. به این ترتیب، با در دست داشتن مقولات از پیش موجود به متن مراجعه می‌کند. در شکل دوم (ساخت‌نیافته) تلاش می‌شود، مقولات از خود متن و با توجه به ماهیت واژگان و مضامین در متن استخراج شود (ببی^۲، ۱۳۸۱: ۶۵۷). در پژوهش حاضر، به علت لزوم غوطه‌وری در داده‌ها در مواجهه با کلان‌داده، از شکل دوم (ساخت‌نیافته) استفاده شده و تلاش شده است که داده‌ها به کمک توصیف‌های نظری به هم متصل شود. شایان ذکر است که یافته‌های هر روش، بر جمع‌آوری و تحلیل داده‌های روش بعدی مؤثر بوده است و با رفت‌وبرگشت روی نتایج هر روش، تلاش شده است تا تحلیل یک‌دست و باقوامی به دست آید.

یافته‌های پژوهش

در پاسخ به سؤال اول پژوهش، داده‌های آماری مربوط به نسبت تعداد پست‌های متعلق به سایت‌های شرط‌بندی به کل پست‌های منتشرشده در هر دسته‌بندی موضوعی در کانال‌های تلگرامی و همچنین، نسبت تعداد بازدیدهای مربوط به پست‌های شرط‌بندی نسبت به کل بازدیدها (که توسط سامانه ذکاوت استخراج شد) در سطرهای اول و دوم جدول‌های توصیفی زیر خلاصه شده است. تأکید می‌شود که داده‌ها مربوط به پاییز سال ۱۳۹۹ است. پس از دستیابی به پاسخ پرسش اول، برای پاسخ به پرسش دوم، یافته‌ها به منظور شناسایی تفاوت میان دسته‌مرتبط با پست‌های اقتصادی و سایر دسته‌های موضوعی (دسته‌تجارت و بازرگانی) با استفاده از شاخص‌های آمار توصیفی مقایسه و در سطر سوم جدول‌ها درج شدند. شکل ۱ به توصیف بهتر نتایج تحلیل کمی کمک می‌کند.

جدول ۲. تعداد انتشار، بازدید و نسبت بازدید به انتشار در دسته تجارت و بازرگانی (به درصد)

ماه	مهر	آبان	آذر
انتشار	۰/۱۶	۰/۱۷	۰/۳۳
بازدید	۰/۵۷	۰/۸۰	۰/۸۱
بازدید به انتشار	۳۵۶	۴۷۰	۲۴۵

1. Mayring
2. Babbie

میانگین نسبت بازدید به انتشار گروه تجارت و بازرگانی، ۳۵۷ درصد، یعنی ۳/۵۷ برابر شده است. از این افزایش سه‌وینیم برابری می‌توان نتیجه گرفت که احتمالاً مخاطب اصلی شرط‌بندی افرادی هستند که به‌دنبال درآمد اقتصادی هستند و مخاطب کانال‌های تجارت و بازرگانی‌اند.

جدول ۳. تعداد انتشار، بازدید و نسبت بازدید به انتشار در دسته مطالب تخصصی و عمومی (به درصد)

مطالب تخصصی و عمومی	ماه	مهر	آبان	آذر
انتشار	۰/۹۶	۱/۰۱	۰/۸۵	
بازدید	۰/۵۲	۰/۹۰	۰/۷۲	
بازدید به انتشار	۵۴	۸۹	۸۴	

میانگین نسبت بازدید به انتشار گروه مطالب تخصصی و عمومی، در این سه ماه ۷۵ درصد است؛ یعنی نسبت بازدیدها به پست‌ها ۲۵ درصد کمتر بوده است.

جدول ۴. تعداد انتشار، بازدید و نسبت بازدید به انتشار در دسته غیراخلاقی (به درصد)

غیراخلاقی	ماه	مهر	آبان	آذر
انتشار	۲/۵۴	۲/۲۳	۲/۹۶	
بازدید	۱/۲۰	۱/۵۴	۱/۴۸	
بازدید به انتشار	۴۷	۶۹	۵۰	

میانگین نسبت بازدید به انتشار گروه غیراخلاقی، در این سه ماه ۵۶ درصد است؛ به این معنا که نسبت بازدیدها به تعداد پست‌ها ۴۴ درصد کمتر بوده است.

جدول ۵. تعداد انتشار، بازدید و نسبت بازدید به انتشار در دسته سرگرمی (به درصد)

سرگرمی	ماه	مهر	آبان	آذر
انتشار	۱/۰۵	۰/۹۳	۰/۷۶	
بازدید	۰/۴۹	۰/۴۸	۰/۴۷	
بازدید به انتشار	۴۶	۵۱	۶۱	

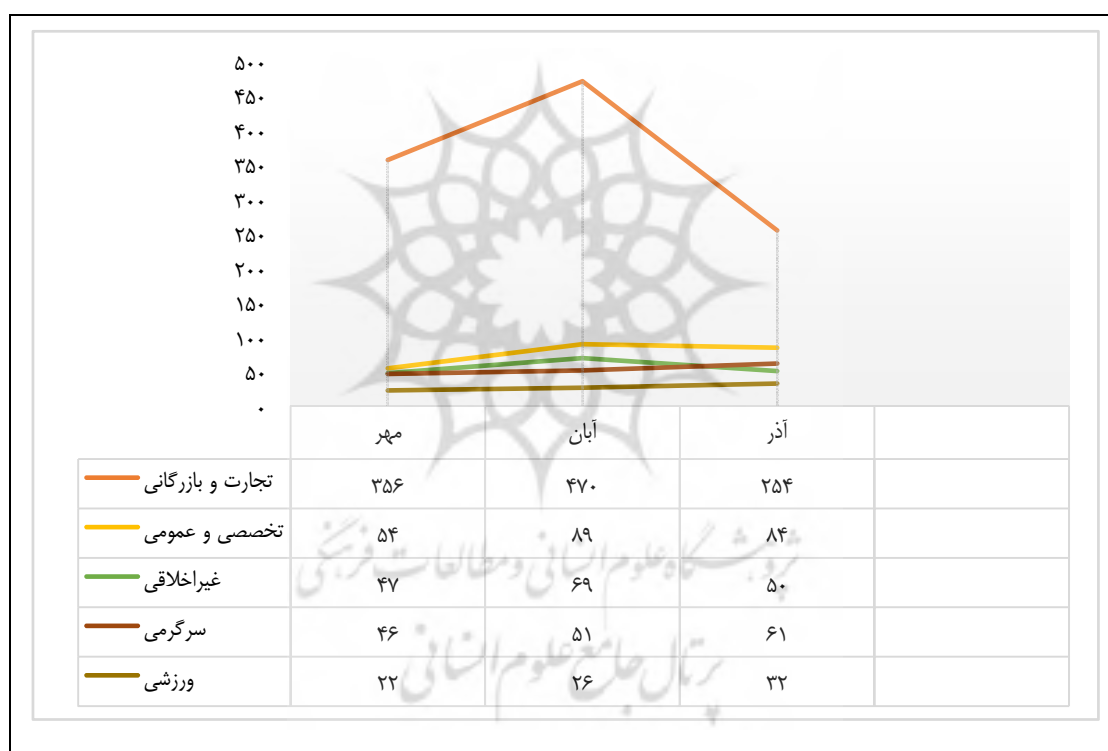
میانگین نسبت بازدید به انتشار گروه سرگرمی، در این سه ماه میزان ۵۲ درصد بوده است؛ به این مفهوم که میزان آن ۴۸ درصد کاهش یافته است.

جدول ۶. تعداد انتشار، بازدید و نسبت بازدید به انتشار در دسته مطالب ورزشی (به درصد)

ورزشی	ماه	مهر	آبان	آذر
انتشار		۱/۱۲	۱/۱۹	۲/۳۱
بازدید		۰/۲۵	۰/۳۱	۰/۷۵
بازدید به انتشار		۲۲/۳	۲۶	۳۲/۴

میانگین نسبت بازدید به انتشار گروه مطالب ورزشی، در این سه ماه میزان ۲۶/۹ درصد بوده است؛ به این معنا که نسبت بازدیدها به پست‌ها کمابیش ۷۳ درصد کمتر بوده است.

شکل ۱. مقایسه نسبت بازدیدها به تعداد پست‌های منتشرشده در هر گروه

برای پاسخ به پرسش‌های سوم و چهارم پژوهش، به رفت‌وبرگشت در داده‌ها و نظریه مبادرت ورزیدیم. با این روش، تلاش کردیم تا مفاهیم انتزاعی نظریه را در مصداق‌های عینی متبلور کنیم و سازمان‌دهی یا کدگذاری محوری انجام دهیم و در نهایت، به سمت گزارش پژوهش یا تم‌نهایی رهنمون شویم. بررسی کلیدواژه‌ها با روش غوطه‌وری در داده‌ها روی صدها پست پربازدید، موضوع‌های داغ و هشتگ‌ها در (تلگرام و اینستاگرام) انجام گرفت. استفاده گردانندگان سایت‌های شرط‌بندی از محرک‌های مالی در جذب مخاطب، با مضمون اصلی بی‌ثباتی اقتصادی کدگذاری شد، سه مضمون نهایی «انگیزش مالی»، «بیکاری» و «نوسان‌های نرخ ارز» استخراج و تحلیل شد. همچنین در تحلیل محتوای

جدول ۷. شمایی از کدگذاری مقوله‌ها در تحلیل محتوای پست‌های پربازدید، هشتگ‌ها و سوژه‌های داغ

بی‌ثباتی اقتصادی		مضامین اصلی
نوسان‌های نرخ ارز	بیکاری	انگیزش مالی (کاهش شدید درآمد)
<ul style="list-style-type: none"> • درآمد دلاری • ارزش • هر چهارشنبه تا سقف ۱۰۰ دلار • کسب درآمد کنید. • واریز آنی جوایز همراه با بالاترین نرخ ارز 	<ul style="list-style-type: none"> • بیکاری • از دست دادن کار به دلیل کرونا • کسب‌وکار • درآمد میلیونی • منبع درآمد حرفه‌ای‌های بت • روزبه‌روز تعداد افراد حرفه‌ای که شغل و درآمدشون از پیش‌بینی فوتبال [هست] در حال افزایش است. • کسب درآمد کن. • بازی کن میلیونی کسب درآمد کن. • پردرآمدترین بازی • رایگان ثبت نام کن پول در بیار. • پردرآمدترین بازی • کسب درآمد + سرگرمی • اگر ... خواهان کسب درآمد از راه پیش‌بینی هستید... • ثبت‌نام فوری و درآمد میلیونی • با استفاده از راهنمایی‌های ما می‌تونید خیلی راحت از این بیزنس توی خونه‌تون کسب درآمد کنید. • پیش‌بینی آنلاین مسابقات ورزشی یکی از روش‌های پرسود کسب درآمد از فضای مجازی است. • دوست داری هر روز یه درآمد ثابت بی‌دردسر داشته باشی. • کسب درآمد اینترنتی • درآمدزایی • درآمد - اینترنتی • کسب‌وکار 	<ul style="list-style-type: none"> • میلیونر امشب سایت تتل بت باش. • برداشت ارقام میلیونی • میلیون‌ها پول در این میزها منتظر شماس. • ارزش کلی پول در بیارید. • رویای خود را به واقعیت تبدیل کنید. • با کمی هوش می‌تونید برنده میلیونی امشب بشی. • بردهای میلیونی خود را از دست ندهید. • چند برابر برنده شوید. • میلیونر شوید. • بازی پول‌ساز • پول‌سازترین • تو کسری از ثانیه ۱۰ هزار تومن رو به میلیون‌ها تومن تبدیل می‌کنه.. • با پیش‌بینی بازی‌های آنلاین پول خود را چند برابر کنید. • در لحظه میلیونر شو • حدس بزن میلیونر شو • خودروی لوکس • پولدار شدن یک رویا نیست. • پول • ثروت • هدیه • میلیونر • دنبال پول • ارز دیجیتال • سود بالا • پرسودترین طرح‌های تشویقی

مقوله‌ها با مضمون اقتصادی

در جدول بالا نمونه‌ای از صدها مقوله که ذیل مضمون اصلی «بی‌ثباتی اقتصادی» کدگذاری شده‌اند، آمده است. در مرحله کدگذاری آزاد تلاش شد تا حد ممکن مقولات، غیرتکراری، جامع و مانع باشند، همچنین مفاهیم ذیل هر دسته، ارجاع دقیقی به مقوله پایه‌ای منتسب داشته باشند. سپس مضامین محوری با سطح انتزاع بالاتر بر مبنای پرسش‌ها و مدل نظری پژوهش ساخته شد و در نهایت مضمون اصلی استخراج شد.

جدول ۸. شمایی از کدگذاری مقوله‌ها در تحلیل محتوای پست‌های پربازدید، هشتگ‌ها و سوژه‌های داغ

مضامین اصلی		سوگیری شناختی		مضامین محوری
سایر	سهولت فنی	سهولت مالی	سوگیری توهم کنترل	سوگیری کاهش درد پرداخت
<ul style="list-style-type: none"> • شارژ سریع • برداشت آنی • تمام روش‌های پرداختی • سرعت واریز • برداشت لحظه‌ای • برداشت سریع و آنی بین‌المللی • از چند طریق می‌توانید حسابتان را راحت شارژ کنید. • شارژ آنی به روش‌های ساده • واریز روزانه • شارژ هوشمند 	<ul style="list-style-type: none"> • دارای اپلیکیشن موبایل • بدون فیلترشکن • فیلترشکن امریکا و انگلیس • بخش راهنمای سایت • امکان ارتباط تو بدترین شرایط (امکان هم‌گام‌سازی با بلوتوث و وای‌فای) 	<ul style="list-style-type: none"> • می‌تونوی راحت برنده شی و پول برداشت کنی. • دیشب اونایی که برد انگلیسو پیش‌بینی کردن. حسابی پول برداشتن. • دقیقه نود داخل بتفا پیش‌بینی کن. • برای اولین بار پیش‌بینی بدون باخت بازی‌های پولساز کازینو آنلاین را تجربه کنید. • هم‌اکنون می‌توانید یک پیش‌بینی مطمئن داشته باشید. • پیش‌بینی بدون باخت و بدون ریسک • گزینه‌های پیشنهادی برای پیش‌بینی...: احتمال برد پرو ۱۴درصد، احتمال مساوی در زمان قانونی ۱۷درصد، احتمال برد کلمبیا ۶۷درصد، احتمال برد تیم‌ها طبق نظرسنجی جهانی • گزینه‌های پیشنهادی برای پیش‌بینی: احتمال برد اسپانیا ۲۰ درصد، احتمال مساوی در زمان قانونی ۱۳درصد، احتمال برد ایتالیا ۶۷ درصد، احتمال برد تیم‌ها طبق نظرسنجی جهانی 	<ul style="list-style-type: none"> • ضرایب باورنکردی • ضرایب بالا • بونوس ویژه • تخفیف • قرعه‌کشی • واریز آنی جویز • ضرایب پیش‌بینی • بالاترین ضرایب • هر ۵۰۰ هزار تومان شارژ ده درصد بونوس • هر یک میلیون تومان شارژ ۲۰ درصد بونوس • آفر جذاب • آفرهای ویژه ورزشی • پرسودترین طرح‌های تشویقی • بونوس - پرفکت مانی • کش بک • کش اوت تا دقیقه ۹۰ • ۲۰ درصد هدیه بی‌قید و شرط • دریافت ۵ درصد برای اولین واریز روزانه • بونوس تقویت ورزشی ۳۰ درصد • ۱۰۰درصد بازگشت نقدی 	<p>مقوله‌ها با مضمون اقتصادی</p>

در جدول بالا، نمونه‌ای از صدها مقوله که ذیل مضمون اصلی «سوگیری شناختی» کدگذاری شده‌اند، آمده است. گفتنی است که سوگیری «هزینه سربار» در مفاهیم یافت نشد. این، به معنای ابتلا نشدن کاربران به این سوگیری شناختی نیست، بلکه به علت ماهیت تبلیغاتی پست‌های واکاوی‌شده و تلاش گردانندگان سایت‌ها برای ایجاد برساخت وارونه از این فضا و سودده جلوه دادن آن است. به نظر می‌رسد، به دلیل میل به پنهان کردن این معضل از سوی کاربران، برای یافتن مصداق‌های این سوگیری، لازم است پژوهش کیفی با روش مصاحبه عمیق و مشاهده مشارکتی انجام شود.

نتیجه‌گیری

قمار، تعهد به دادن یا گرفتن پول یا هر چیز باارزشی در وقوع دادن یا وقوع ندادن رویدادی که نتیجه آن نامعلوم و مبتنی بر شانس است، تعریف می‌شود. قماربازی آنلاین در واقع نسخه اینترنتی قمار سنتی به حساب می‌آید. در پژوهش

اسنادی، جامعه‌شناختی با هدف بررسی کسب‌وکارهای آنلاین قمار در فضای مجازی، عوامل اقتصادی، در سطح ساختاری و فردی، در پارادایم آسیب‌شناختی، شناسایی شدند. تمرکز بر رویکردهای بی‌ثباتی اقتصادی و اقتصاد رفتاری که بر اساس مطالعات زمینه‌ای در تبیین شیوع شرطبندی در ایران، در اولویت بالاتری قرار داشتند، در دستور کار قرار گرفت. بررسی پژوهش‌های نظری پژوهشگران در خصوص پدیده قمار و روایی محرک‌های اقتصادی، به‌همراه رفت‌وبرگشت از نظریه به میدان، به حساسیت پژوهشگر در شناسایی و استخراج مضامین اقتصادی از کلان داده‌ها کمک کرد. با توجه به تنوع و یک‌دست نبودن داده‌ها، روش ترکیبی اتخاذ شد. برای این منظور از تحلیل آماری برای تفسیر داده‌های کمی و از تحلیل محتوای کیفی جهت‌دار برای کشف و رمزگشایی در داده‌های متنی بهره گرفته شد. از این مسیر نیز استدلالی بهره گرفته شد که استفاده زیاد از مضامین اقتصادی در پست‌های شرطبندی و موفقیت این پست‌ها در جذب مخاطب، نشان‌دهنده دغدغه مخاطبان و نیازهایی است که صاحبان سایت‌ها به‌سمت آن نشانه رفته‌اند.

در تجزیه و تحلیل کمی، نسبت بازدید به انتشار گروه تجارت و بازرگانی، سه‌ونیم برابر بیشتر بوده است. اگر همین مقایسه را برای موضوع‌های «تخصصی و عمومی»، «غیراخلاقی» و «سرگرمی» انجام بدهیم، مشاهده می‌کنیم که نسبت تعداد بازدیدها به تعداد پست‌ها در هر سه طبقه موضوعی کاهش داشته و اقبال مخاطبان این گروه‌ها به پست شرطبندی چند برابر کمتر از تمایل مخاطبان طبقه موضوعی «تجارت و بازرگانی» بوده است. می‌توان نتیجه گرفت که احتمالاً مخاطبان اصلی شرطبندی افرادی هستند که دغدغه اقتصادی دارند و جذب کانال‌های تجارت و بازرگانی شده‌اند. رتبه دسته موضوعی «سرگرمی» حتی از «تخصصی و عمومی» و «غیراخلاقی» نیز کمتر است. می‌توان نتیجه گرفت که احتمالاً مخاطبان شرطبندی کمتر به دلیل سرگرم شدن یا تفریح به آن رجوع می‌کنند، این نتیجه به این دلیل حائز اهمیت است که تبیین رایج بین تحلیلگران به‌طور عمده نبود فضای تفریح و سرگرمی برای تخلیه هیجان را از علت‌های اولیه در گرایش به شرطبندی می‌دانند (خبرگزاری فارس، ۱۳۹۹؛ خبرگزاری صدا و سیما، ۱۳۹۶؛ خبرگزاری برنا، ۱۳۹۹)، این یافته‌ها نشان می‌دهد که رتبه این متغیر در چرایی گرایش به شرطبندی چند برابر کمتر از محرک‌های مالی است.

نکته شایان توجه در یافته‌ها آن است که خروجی به‌دست‌آمده در دسته موضوعی «ورزش» دربرگیرنده این نتیجه است که علاقه اصلی مخاطبان شرطبندی به‌طور لزوم مباحث ورزشی نیست، حال آنکه بخش بزرگی از فضای شرطبندی را شرطبندی‌های مسابقات ورزشی تشکیل می‌دهند. همان‌طور که در جدول ۷ مشاهده می‌شود، میانگین نسبت بازدید به انتشار گروه مطالب ورزشی ۷۳ درصد کمتر بوده است و در مقایسه با باقی دسته‌های موضوعی در پایین‌ترین سطح قرار دارد. این در حالی است که در مضامین پست‌های تبلیغاتی اینستاگرام و در سوژه‌های داغ کامنت‌ها

1. <https://www.farsnews.ir/markazi/news/1399101400018>

2. <https://www.iribnews.ir/fa/news/1742303>

3. <https://www.borna.news-4/1098755>

از کلیدواژه‌های ورزشی بسیار استفاده شده است، از این رو می‌توان نتیجه گرفت که اگرچه مسابقات ورزشی بستر مناسبی برای تکثیر سایت‌های شرط‌بندی فراهم می‌کنند، اما در جذب مخاطبان گروه‌های ورزشی کمتر موفق بوده‌اند. بررسی داده‌های کنونی نشان از اهمیت بالای موضوع اقتصاد در علاقه‌مندی مخاطبان به شرط‌بندی دارد. در این پژوهش از این مسیر استدلالی بهره گرفته شد که کانال‌هایی که کاربران به سمت آنها جذب می‌شوند، نمایانگر ذائقه و دغدغه و نیاز آنهاست، اما در اینجا به تحلیل کمی و دسته‌بندی کانال‌ها اکتفا نشده و تلاش شد با چشم‌انداز نظری تأثیر بی‌ثباتی اقتصادی بر شیوع قمار، بر لایه‌های پنهان در متن پست‌های پرمخاطب و پربازدید تمرکز شود.

در تحلیل محتوای پست‌های پربازدید نیز بار دیگر این موضوع تأیید شد که تا چه اندازه متغیرهای اقتصادی بر مخاطبان شرط‌بندی اثر دارد و در میان دسته‌های موضوعی سایر کانال‌ها، بافاصله، پرطرفدارترین محسوب می‌شود. این در حالی است که فضای غالب سیاست‌گذاری در کشور عامل فقدان سرگرمی را نشانه گرفته و از تولید محتوای آگاه‌ساز در خصوص ضررهای قمار و سوگیری‌های شناختی در توهم پولدار شدن برای کاربران غفلت کرده است.

همان‌طور که به تفصیل بیان شد، در تحلیل محتوای جهت‌دار، مضمون اقتصادی در رویکرد اقتصاد کلان (تأثیر بی‌ثباتی اقتصادی بر شیوع قمار) با موضوع‌های محوری «انگیزش‌های مالی»، «بیکاری» و «نوسان‌های نرخ ارز» نمایانگر اولویت دغدغه‌های اقتصادی تحت تأثیر تغییرات در ساختار کلان اقتصاد است. این زیرتم‌ها که می‌توان آنها را در مقولات پرشماری ردگیری کرد، به این تحلیل ارجاع دارند که مخاطبان از مسیرهای موجود و متعارف کسب درآمد در جامعه ناامید شده‌اند. پژوهش‌های پژوهشگران در خصوص تأثیر ناپایداری اقتصاد کلان و به‌خصوص شوک‌های بزرگ در بازارهای مالی نشان می‌دهد که در بازه‌های زمانی تکانه‌های شدید اقتصادی، زمینه برای کسب و کارهای فریب‌کارانه و ضدامنیت اقتصادی در کشور فراهم می‌شود. اهمیت این عامل در پیشرانی پدیده قمار از آن جهت بیشتر برجسته می‌شود که در پژوهش‌های پژوهشگران به تأثیر فقر و تغییراتی که به عمیق‌تر شدن شکاف‌های اجتماعی و اقتصادی منجر می‌شود، تأکید شده است. با توجه به نتایج این پژوهش، می‌توان این قضاوت را معتبر دانست که افرادی که از بیکاری و نابرابری درآمدی به تنگنا آمده‌اند و امیدی به کارآمدی ساختار اقتصادی ندارند، با تبلیغات بنگاه‌های فریب‌کار اغوا می‌شوند و ذهن آماده‌ای برای پذیرش تبلیغاتی چون «یک شبه میلیونر شو» و «کسب و کارها پردرآمد داشته باش» دارند.

از سوی دیگر، بر اساس بررسی‌های متفکران حوزه اقتصاد رفتاری، موانعی که بر سر راه مقابله با این صنعت وجود دارد را نه فقط در برخوردهای کلان و ساختاری، بلکه با شناسایی عوامل روانی خرد و خنثی‌سازی آنها می‌توان از میان برداشت. با وجود سودهای کلانی که در این بیزنس در گردش است و گردانندگان حقیقی یا متصدیان دولتی از آن منتفع هستند، برای مبارزه با این پدیده باید به فاکتورهای اقتصاد رفتاری که به عوامل دست‌زدن به یک رفتار اقتصادی تحت تأثیر برانگیخته شدن احساسات توجه کرده‌اند نیز پرداخته شود. سوگیری «کاهش درد پرداخت» به‌خوبی نشان می‌دهد که گردانندگان سایت‌های قمار با استفاده از امتیازها و ژتون‌های کازینویی یا پرداخت اعتبارات در قمارهای آنلاین در ترغیب و تحریک افراد و ایجاد وابستگی و اعتیاد در آنان تلاش می‌کنند و به تورش در تصمیم‌گیری عقلانی

در کاربران منجر می‌شوند. همچنین «سوگیری توهم کنترل» افشاکننده تلاش متصدیان این صنعت در ایجاد خطا در کاربران آنها است، به قسمی که با در اختیار گذاشتن اطلاعاتی مربوط به تاریخچه بازی‌ها به کاربران، سعی در القای احساس «حرفه‌ای بودن» در آنها دارد.

با توجه به گزاره بالا لزوم سیاست‌گذاری فرهنگی در آگاه‌سازی کاربران از سوگیری‌های شناختی بسیار ضروری به نظر می‌رسد. به این منظور، آموزش‌های پیشگیری و سازوکارهای خودکنترلی برای کاربران به‌خصوص نوجوانان در مواجهه با این پدیده کارا خواهد بود. برگزاری کارگاه‌هایی با تدریس روان‌شناسان تربیتی و جامعه‌شناسان برای دو گروه، افراد درگیر با قمار و افراد درگیر با قمارباز (به‌طور عمده خانواده) پیشنهاد می‌شود، افراد به شکل روش‌مند و با فکت‌های علمی با خطاهای شناختی در تصمیم‌گیری مربوط به کنش شرط‌بندی آگاه شوند. راجرز^۱ (۲۰۱۳) پیشنهاد تأسیس مؤسسه‌های مراقبت اجتماعی مختص این موضوع را می‌دهد.

مدرسه از افزایش سواد اقتصادی دانش‌آموزان در دوره نوجوانی بسیار غافل شده که به آسیب‌های بسیاری در تصمیم‌گیری‌های افراد هنگام دستیابی به استقلال مالی منجر می‌شود. پرداختن به این موضوع با توجه به گرایش گسترده نوجوانان به شرط‌بندی، در سیاست‌گذاری‌های آموزشی ضروری به نظر می‌رسد. ساخت برنامه‌های تلویزیونی برای آگاه‌سازی مخاطب و استفاده از ظرفیت شبکه‌های اجتماعی، می‌تواند با توجه به گستردگی و نفوذ آنها در جامعه برای فرهنگ‌سازی در این خصوص مؤثر واقع شود.

پیشنهادها

به دلیل پذیرفتن و سرباز زدن کاربر از مبتلا شدن به سوگیری هزینه سربار و میل به پنهان کردن این معضل، پیشنهاد می‌شود برای پژوهش در این زمینه، از پژوهش کیفی با روش مصاحبه عمیق و مشاهده مشارکتی بهره‌گیری شود.

دسترسی به موقعیت مکانی کاربران، از ابزارهایی است که در مطالعات حوزه علوم اجتماعی محاسباتی (CSS)^۲ بسیار استفاده شده است. پژوهشگران حوزه CSS تلاش کرده‌اند با بهره‌گیری از نتایج پیمایش‌ها و پژوهش‌های اجتماعی که متخصصان جامعه‌شناس انجام داده‌اند، ماشین‌های محاسباتی خود را تقویت کنند. بنابراین، بهره‌گیری و توسعه این قابلیت در داده‌کاوی و تحلیل پیچ‌های شرط‌بندی می‌تواند بسیار مفید واقع شود.

همچنین دسترسی به اطلاعاتی در خصوص شغل و کسب‌وکارها کاربران شرط‌بندی در شناخت ویژگی‌های اجتماعی - اقتصادی مخاطبان و سبک زندگی آنها کاربردی به نظر می‌رسد که استخراج و واکاوی آن به پژوهشگران پیشنهاد می‌شود.

این پژوهش بخشی از فعالیت پژوهشی - توسعه‌ای - کاربردی است که در پژوهشگاه ارتباطات و فناوری اطلاعات در بستر سامانه ذکاوت (به کد: ۴۶۰۹۷۰۵۱۰) انجام شده است.

1. Rogers

2. Computational Social Science

منابع

- ایمان، محمدتقی و نوشادی، محمدرضا (۱۳۹۰). تحلیل محتوای کیفی. مجله پژوهش، ۳(۲)، ۱۵-۴۴.
- بیبی، ارل (۱۳۸۱). روش‌های تحقیق در علوم اجتماعی، (رضا فاضل، مترجم)، تهران: سمت.
- خلیلی عراقی، منصور و رمضانپور، اسماعیل (۱۳۸۰). اهمیت محیط با ثبات اقتصاد کلان. تحقیقات اقتصادی، ۵۸(۳۶)، ۱-۲۸.
- دلاور، علی (۱۳۸۶). روش‌های تحقیق در روان‌شناسی و علوم تربیتی (چاپ اول)، تهران: انتشارات دانشگاه پیام نور.
- ذاکری هامانه، راضیه و دستوار، محمد (۱۳۹۴). فضای مجازی و نابرابری‌های اجتماعی. اولین کنفرانس بین‌المللی وب‌پژوهی، تهران.
- رهبر، فرهاد؛ متوسلی، محمود و امیری، میثم (۱۳۹۲). اقتصاددانان رفتاری و نظریه‌های آن‌ها، فصلنامه برنامه‌ریزی و بودجه، ۱۸(۲۰)، ۱۳۳-۱۶۶.
- ساعی، علی (۱۳۸۷). روش تحقیق در علوم اجتماعی (چاپ دوم)، تهران: سمت.
- عباسی‌نژاد، حسین؛ رضانی، هادی و صادقی، مینا (۱۳۹۱). بررسی رابطه بین بیکاری و جرم در ایران: رهیافت داده‌های تلفیقی بین استانی. فصلنامه پژوهش‌ها و سیاست‌های اقتصادی، ۲۰(۶۴)، ۶۵-۸۶.
- علی‌وردی‌نیا، اکبر؛ کبیری، سعید؛ رحمتی، محمد مهدی و شادمنفعت، معصومه (۱۳۹۵). تبیین شرط‌بندی‌های ورزشی دانشجویان دانشگاه‌های شهر رشت از دیدگاه نظریه یادگیری اجتماعی ایگز. راهبرد فرهنگ، ۹(۱۴۸)، ۱۱۵-۱۴۸.
- عیسی‌زاده، سعید؛ مهرانفر، جهانبخش و مهرانفر، مهدی (۱۳۹۱). بررسی ارتباط میان جرم و شاخص‌های کلیدی اقتصاد کلان در ایران. راهبرد توسعه، ۲۹(۲)، ۴۲-۵۷.
- فردانش، هاشم (۱۳۸۷). طبقه‌بندی الگوهای طراحی سازنده‌گرا بر اساس رویکردهای یادگیری و تدریس. فصلنامه مطالعات تربیتی و روان‌شناسی، ۹(۹)، ۵-۲۱.
- کبیری، سعید؛ رحمتی، محمد مهدی؛ شارع پور، محمود و شادمنفعت، معصومه (۱۳۹۴). مطالعه جامعه‌شناختی درگیری افراد در شرط‌بندی‌های ورزشی: مطالعه‌ای موردی در باب دانشجویان دانشگاه‌های شهر رشت. مطالعات اجتماعی ایران، ۹(۹)، ۳۴-۶۰.
- گیلک حکیم‌آبادی، محمد تقی؛ زروکی، شهریار و حسن زاده، شهره (۱۳۹۶). تأثیر بی‌ثباتی اقتصاد کلان بر جرایم مالی در ایران. پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی ایران، ۱۶(۱)، ۲۹-۴۶.
- مؤمنی‌راد، اکبر؛ علی‌آبادی، خدیجه؛ فردانش، هاشم و مزینی، ناصر (۱۳۹۲). تحلیل محتوای کیفی در آیین پژوهش: ماهیت، مراحل و اعتبار نتایج. فصلنامه اندازه‌گیری تربیتی، ۱۴(۱)، ۱۸۷-۲۲۲.

References

- Abbasinezhad, H., Ramezani, H. & Sadeghi, M. (2013). Investigating the relationship between unemployment and crime in Iran: Inter-provincial integrated data approach. *Quarterly Journal of Economic Research and Policy*, 20 (64), 65-86. (in Persian)

- Aliverdina, A., Kabiri, S., Rahmati, M. M. & Shad Manfeat, M. (2016). Explaining the sport gambling in the students of Rasht University from the perspective of akers social learning theory. *Culture Strategy*, 9(35), 115-148. (in Persian)
- Arkes, H. R. & Blumer, C. (1985). The psychology of sunk cost. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 35, 124-140.
- Babbie, E. R. (2020). *The practice of social research*. Cengage learning.
- Becker, G. S. (1968). Crime and punishment: An economic approach. In *the Economic Dimensions of Crime* (pp. 13-68). Palgrave Macmillan, London.
- Blei, D. M., Ng, A. Y. & Jordan, M. I. (2003). Latent dirichlet allocation. *Journal of Machine Learning Research*, 3, 993-1022.
- Breen, H., Hing, N., Gordon, A. & Buultjens, J. (2012). Meanings of Aboriginal gambling across New South Wales, Australia. *International Gambling Studies*, 12(2), 243-256.
- Brush, J. (2007). Does income inequality lead to more crime? A comparison of cross-sectional and time-series analyses of United States counties. *Economics Letters*, 96(2), 264-268.
- Camerer, C.F. & Loewenstein, G. (2004). Behavioral economics: Past, present, future. *Advances in Behavioral Economics*, 1, 3-51.
- Canale, N., Vieno, A., Lenzi, M., Griffiths, M. D., Borraccino, A., Lazzeri, G. & Santinello, M. (2017). Income inequality and adolescent gambling severity: Findings from a large-scale Italian representative survey. *Frontiers in Psychology*, 8, 1318.
- Casey, D. M., Williams, R. J., Annik, M., Schopflocher, D. P., El-Guebaly, N., Hogins, D. C. & Wood, R. (2011). The role of family, religiosity, and behavior in adolescent gambling. *Journal of Adolescence*, 34(1), 841-851.
- Dehkhoda, A. A. (1998). *Dictionary*, Tehran, Tehran University Press. (in Persian)
- Delavar, A. (2007). *The research's methods in psychology and sciences*, Tehran, Payame Noor University. (in Persian)
- Delfabbro, P. & Thrupp, L. (2003). The social determinants of youth gambling in South Australian adolescents. *Journal of adolescence*, 26(3), 313-330.
- Eisazadeh, S., Mehranfar, J. & Mehranfar, M. (2012). Investigating the relationship between crime and key macroeconomic indicators in Iran. *Strategy*, 91, 42-57. (in Persian)
- Fardanesh, H. (2008). Classification of constructive design patterns based on learning and teaching approaches, *Quarterly Journal of Educational Studies and Psychology*, 9, 5-21. (in Persian)
- Gainsbury, S. M., Tobias-Webb, J. & Slonim, R. (2018). *Gaming Law Review*, pp.608-617. DOI: /10.1089/glr2.2018.22106
- Gainsbury, S., Hing, N., Delfabbro, P. & King, D. (2014). A taxonomy of gambling and casino games via social media and online technologies. *International Gambling Studies*, 14(2), 196-213. doi:10.1080/14459795.2014.890634.

- Gilak Hakimabadi, T., Zooraki, Sh. & Hasanzadeh, Sh. (2012). The Impact of macroeconomic instability on financial crimes in Iran. *Strategic Research on Social Issues in Iran*, 6 (1), 29-46. (in Persian)
- Gordon, R. & Reith, G. (2019). Gambling as social practice: a complementary approach for reducing harm. *Harm Reduction Journal*, 16(1), 1-11.
- Higgins, G. E. (2007). Digital piracy, self-control theory, and rational choice: An examination of the role of value. *International Journal of Cyber Criminology*, 1(1), 33-55.
- Hornik, K. & Bettina, G. (2011). Topicmodels: An R package for fitting topic models. *Journal of Statistical Software*, 40(13), 1-30.
- Iman, M. T. & Nowshadi, M. R. (2011). Qualitative content analysis. *The Journal of Research*, 2, 15-44. (in Persian)
- Kabiri, S., Rahmati, M. M. & Shad Manfeat, M. (2015). A sociological study of the involvement of individuals in the sports Gambling: A case study of university students in Rasht. *Social Studies of Iran*, 4 (9), 34-60. (in Persian)
- Kahneman, D. & Tversky, A. (2000). An analysis of decision under risk. *Econometrica*, 36.
- Khalili Araghi, M. & Ramezani, E. (2001). The importance of a stable macroeconomic environment. *Economic Research*, 58(36), 1-28. (in Persian)
- Kristiansen, S. & Jensen, S. M. (2011). Prevalence of gambling problems among adolescents in the Nordic countries: an overview of national gambling surveys 1997–2009. *International Journal of Social Welfare*, 20(1), 75-86.
- Ladouceur, R. & Sévigny, S. (2005). Structural characteristics of video lotteries: Effects of a stopping device on illusion of control and gambling persistence. *Journal of Gambling Studies*, 21(2), 117-131.
- Lamanna, F., Lenormand, M., Salas-Olmedo, M. H., Romanillos, G., Gonçalves, B. & Ramasco, J. J. (2018). Immigrant community integration in world cities. *PloS One*, 13(3), e0191612.
- Latvala, T., Lintonen, T. & Konu, A. (2019). Public health effects of gambling—debate on a conceptual model. *BMC Public Health*, 19(1), 1-16.
- Marionneau, V. (2015). *Socio-cultural contexts of gambling: A comparative study of Finland and France*. (Doctoral Thesis), University of Helsinki, Department of social research. Available in: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-1022-0>
- Mayring, Ph. (2003). Qualitative content analysis. In: *A Companion to Qualitative Research*. Edited by Uwe Flick, Ernest Von Kardorff and Ines Steinke. London: Sage.
- Momenirad, A., Aliabadi, Kh., Fardanesh, H. & Mozaiani, N. (2013). Qualitative content analysis in the research procedure: nature, stages and validity of results, *Quarterly Journal of Educational Measurement*, 14, 187-222. (in Persian)
- Orford, J., Wardle, H., Griffiths, M., Sproston, K. & Erens, B. (2010). The role of social factors in gambling: Evidence from the 2007 British Gambling Prevalence Survey. *Community, Work & Family*, 13(3), 257-271.

- Poirson, H. (1998). *Essays in economics of growth and development*. (Doctoral dissertation), Paris, EHESS.
- Rahbar, F., Motevaseli, M. & Amiri, M. (2012). Behavioral economists and their theories, *Quarterly Journal of Planning and Budgeting*, 18 (120), 133-166. (in Persian)
- Reith, G. & Dobbie, F. (2011). Beginning gambling: The role of social networks and environment. *Addiction Research & Theory*, 19(6), 483-493.
- Rogers, J. (2013). Problem gambling: a suitable case for social work? *Practice*, 25(1), 41-60.
- Roth, S., Robbert, T. & Straus, L. (2015). On the sunk-cost effect in economic decision-making: a meta-analytic review. *Business Research*, 8(1), 99-138.
- Saei, A. (2008). *The Research Method in Social Sciences* (2th ed.), Tehran, Samt. (in Persian)
- Tamayo, A. M., Chavez, C. & Nabe, N. (2013). Crime and inflation rates in the Philippines: A co-integration analysis. *International Journal*, 2(5), 380-385.
- Thaler, R. H. (1999). Mental accounting matters. *Journal of Behavioral Decision Making*, 12(3), 183-206.
- Zakery Hamaneh, R. & Dastvar, M. (2015). Cyber space and social inequalities, *International Conference on Web*, Tehran. (in Persian)

